

Zaključci sa sastanka tužilaca o regionalnoj saradnji u procesuiranju ratnih zločina, Beograd, 10 - 11. oktobar 2022. godine

U periodu od 10. do 11. oktobra 2022. godine, Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije bilo je domaćin sastanka tužilaca iz zemalja regiona o saradnji u procesuiranju ratnih zločina. Učešće na sastanku, održanom na visokom nivou, uzeli su predstavnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine, tužioci iz Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta, predstavnici Specijalnog tužilaštva Crne Gore, kao i Tužilaštva Međunarodnog rezidualnog mehanizma, za krivične sudove (Mehanizam). Ovaj sastanak sazvala je i organizovala Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju – Misija OEBS-a u Srbiji, uz podršku Savezne Republike Nemačke i Evropske unije.

Učesnici žale što predstavnici Državnog odvjetništva Hrvatske, po prvi put od 2004. godine, nisu uzeli učešće na regionalnom sastanku.

Trenutna situacija

Tužioci su se složili da je potrebna proaktivna, odlučna i efikasna regionalna saradnja kako bi se procesuirali zaostali predmeti ratnih zločina i ispunili zahtevi brojnih žrtava koje još uvek čekaju na pravdu. Učesnici su istakli da su transparentnost, poverenje, brzo i pozitivno postupanje, ključni elementi regionalne saradnje i potvrdili svoju snažnu posvećenost privođenju pravdi svih počinilaca ratnih zločina bez obzira na njihovu nacionalnost ili status.

Prepoznato je da su tužilaštva u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Srbiji poslednjih godina unapredila saradnju u procesuiranju predmeta ratnih zločina. Kroz konferencije, sastanke i direktno angažovanje, u velikoj meri su prevaziđeni mnogi izazovi identifikovani u prošlosti. Na zahteve za međunarodnu pravnu pomoć između ovih zemalja odgovara se u najkraćem roku. Veći broj predmeta sada se ustupa na krivično gonjenje, uključujući predmete koji obuhvataju osumnjičene višeg i srednjeg ranga, kao i posebno teške i složene zločine poput seksualnog nasilja u oružanom sukobu. Učesnici su pozdravili podršku tužioca Mehanizma, Serža Bramerca, u omogućavanju ovih poboljšanja.

Nažalost, svi učesnici su konstatovali da je trend obrnut kada je u pitanju saradnja sa Hrvatskom. Tužilaštava čiji su predstavnici uzeli učešće na sastanku suočena su sa značajnim izazovima: već dugi niz godina, veliki broj zahteva za pomoć ostaju bez odgovora, a samo nekoliko predmeta uspešno je upućeno Hrvatskoj radi krivičnog gonjenja. Dugogodišnji naponi tužilaštava, uključujući i tužilaštvo Mehanizma, da se ova pitanja reše sa hrvatskim vlastima do sada su bili neuspešni. Predstavnici tužilaštava su pozvali nadležne vlasti u Hrvatskoj da adresiraju i razreše probleme i prepreke koje stoje na putu efikasne regionalne saradnje i otklone zabrinutost zbog političkog uplitanja u pravosudni proces u Hrvatskoj.

Ustupanje predmeta i saradnja

Delegacije su dostavile najnovije informacije o aktivnostima svojih tužilaštava u vezi sa ustupanjem predmeta ratnih zločina i drugim oblicima međunarodne pravne pomoći i saradnje, od prethodne regionalne konferencije održane u septembru 2021. godine u Beogradu. Napredak u rezultatima saradnje postoji. U isto vreme, predstavnici tužilaštava koja su uzela učešće, složili su se da mnogo više treba da se uradi, posebno imajući u vidu činjenicu da žrtve, svedoci i osumnjičeni stare.

Učesnici su se složili da je ustupanje predmeta ključni instrument regionalne saradnje za premošćivanje jaza u vezi sa odgovornošću za teške zločine i da je potrebno intenzivirati korišćenje ovog vida saradnje. Prepoznajući da veliki broj osumnjičenih i optuženih boravi u susednim zemljama, što je slučaj u više od trećine predmeta koji se vode u Tužilaštvu BiH, učesnici su istakli važnost ustupanja većeg broja predmeta i obavezali se da će osigurati uspešno procesuiranje tih

predmeta. Delegacije su se složile da razviju konkretne planove za ustupanje tih predmeta. Predstavnici tužilaštava su takođe rešeni da pronađu rešenja za sve preostale prepreke i izazove u procesuiranju ustupljenih predmeta.

Unapređenje zaštite i podrške žrtvama i svedocima

Učesnici su se složili da je pristup preživelim svedocima imperativ za uspešno procesuiranje ratnih zločina. Predstavnici tužilaštava primetili su da je bilo izazova da se obezbedi saradnja sa svedocima u ustupljenim predmetima, te da je to problem koji bi, po priznanju svih, trebalo da se reši. Tužilaštva su se obavezala da će pomoći svojim kolegama u identifikaciji svedoka kroz razmenu dokaza i drugog relevantnog materijala i da će obezbediti saradnju sa svedocima i njihovo učešće u nacionalnim postupcima.

Učesnici su se složili da su potrebna dalja poboljšanja u oblasti podrške i pomoći žrtvama i svedocima kako bi se žrtve i svedoci ohrabрили da učestvuju u krivičnom postupku. Tužilaštva su pristala da u okviru svojih nadležnosti pruže svu podršku svedocima. Učesnici su pozvali nacionalne vlasti da osiguraju adekvatnu zaštitu i podršku svedocima.

Podrška od strane Mehanizma

Regionalni tužioci su izrazili veliku zahvalnost za značajnu podršku koju pruža Tužilaštvo Mehanizma, uključujući omogućavanje ustupanja predmeta ratnih zločina, pružanje direktne pomoći u predmetima, pomoć u rešavanju konkretnih izazova i praćenje razvoja događaja. Dogovoreno je da je neophodna pomoć Tužilaštva Mehanizma u identifikaciji i pristupu dokazima MKSJ/Mehanizma kako bi se pomoglo u istragama i krivičnom gonjenju ratnih zločina od strane nacionalnih tužilaštava.

Tužilaštva su takođe identifikovala brojne teškoće u pribavljanju dokaza poteklih od zaštićenih svedoka Mehanizma. Naglašavajući ključnu potrebu za takvim dokazima, tužioci su istakli da su neki predmeti zastali ili su obustavljeni kao rezultat sudskih odluka Mehanizma kojima nije omogućen pristup zaštićenim svedocima i njihovim dokazima. Takođe je primećeno da su zaštićeni svedoci koji su prethodno pristali da pruže dokaze u nacionalnim postupcima, promenili mišljenje nakon razgovora sa Jedinicom za podršku svedocima Mehanizma. Tužilaštvo Mehanizma se obavezalo da će nastaviti da pomaže regionalnim tužilaštvima da pribave relevantne dokaze od zaštićenih svedoka MKSJ/Mehanizma i da se zalaže za unapređenje pravilnika i procedura Mehanizma.

Nestale osobe

Učesnici su se složili da regionalna tužilaštva imaju značajnu ulogu u potrazi za hiljadama osoba koje se i dalje vode kao nestale nakon ratova u bivšoj Jugoslaviji. Učesnici su istakli svoju posvećenost istraživanju svih mogućih pravaca usmerenih ka rasvetljavanju sudbina što većeg broja nestalih osoba. Učesnici su se složili da tužilaštva mogu da dopune i unaprede napore nacionalnih tela zaduženih za traganje i utvrđivanje sudbine nestalih. Tužilaštva koja su učestvovala na sastanku potvrdila su svoju posvećenost traženju nestalih osoba bez obzira na nacionalnost žrtava i razmatranju različitih načina da podstaknu osobe koje imaju informacije o nestalim licima da takve informacije podele sa nacionalnim tužilaštvima.

Međunarodna podrška

Svi učesnici su izrazili zahvalnost Evropskoj uniji na kontinuiranoj podršci u procesuiranju ratnih zločina i regionalnoj saradnji. Tužilaštvo Mehanizma je izvestilo o uspešnim rezultatima svog zajedničkog projekta sa Evropskom unijom za pomoć regionalnim tužilaštvima, a učesnici su prepoznali širok spektar finansijske i druge pomoći koju Evropska unija pruža.

Učesnici su takođe prepoznali i pozitivno ocenili kontinuiranu podršku OEBS-a u pogledu organizovanja obuka i jačanja kapaciteta pravnih praktičara koji postupaju u predmetima ratnih zločina, kao i podršku Razvojnog programa Ujedinjenih nacija.